

ELI
BROWN

HE EIVÄT
KOSKAAN
ANNA PERIKSI.

Kuunkiroujat

TAMMI

Kuunkirouajat

ELI BROWN

Kuvittanut

KARIN RYTTER

Suomentanut

KAISA KATTELUS

TAMMI

HELSINKI

Suomentaja kiittää Taiteen edistämiskeskusta tuesta.

Sitaatti sivulla 7 on Italo Calvinon romaanista *Näkymättömät kaupungit*
(suomentanut Jorma Kapari, Tammi 1976).

*Tämä on fiktiivinen teos. Nimet, henkilöt, paikat ja tapahtumat ovat kirjailijan mielikuvituksen
tuotetta. Osa perustuu totuuteen, mutta niitä on käytetty fiktiivisesti.*

Ensimmäinen painos

Englanninkielinen alkuteos *Moocussers* ilmestyi vuonna 2025
(Walker Books US, a division of Candlewick Press, 99 Dover Street, Somerville,
Massachusetts, USA)

Teksti copyright © Eli Brown, 2025

Kuvitus copyright © Karin Rytter, 2025

By arrangement with Writers House, New York and Ia Atterholm Agency, Sweden.

Suomenkielinen laitos © Kaisa Kattelus ja Tammi, 2026

Tammi on osa Werner Söderström Osakeyhtiötä

Lönnrotinkatu 18 A, 00120 Helsinki

ISBN 978-952-04-4816-5

Painettu EU:ssa

Tuoteturvallisuuteen liittyvät tiedustelut: tuotevastuu@tammi.fi

Milesille, ikuisesti ihailen

*Argian erottaa muista kaupungeista se
että sillä on maata ilman paikalla...
Emme tiedä voivatko asukkaat kulkea...
laajentamalla matojen käytäviä ja
halkeamia joihin juuret työntyvät...
Kun yöllä painaa korvansa maahan,
kuulee silloin tällöin oven paukkuvan.*

ITALO CALVINO:
NÄKYMÄTTÖMÄT KAUPUNGIT

KUISKUKSIA

Lapset, karistakaa hiekka silmistänne ja kuunnelkaa tarkasti.

Tätä tarinaa opettajat eivät kerro teille – ne eivät nimittäin tiedä siitä mitään. Älkää antako niiden huiputtaa: on yhtä ja toista mitä ne eivät tiedä, ja tämä nimenomainen tarina alkaa syvimmästä pimeydestä. Sitä ei voi kertoa kukaan muu kuin minä.

Tällä tavalla Alavaltias nousi kuolleiden maasta. Hän aikoo viipaloida maailman mieleisekseen.

Ajattelette varmaan, että ettehän te ole koskaan kuulleetkaan mistään Alavaltiaasta. Mutta uskokaa pois, ennen pitkää tuo nimi on kaikille tuttu. Kukaan ei voi kieltää hänen olemassaoloaan, ei edes itse keisari Bonaparte. Kannattaa siis painaa nimi mieleen.

Siitä vain, kakistakaa suustanne. On hyvä alkaa totutella. Puhukaa oikein alistuneesti ja anovasti, sanokaa: Ole kiltti, herra Alavaltias, älä satuta minua.

No niin, hyvä. Olette ansainneet tarinan. Kerron sen vain kerran, joten kannattaa kuunnella tarkasti.

”Silmät auki!”

Huoneessa oli vielä pimeää. Clover erotti juuri ja juuri nukken, joka seiso i hänen rintansa päällä äkäisenä, töppökädet levällään.

”Mitä kello on?” Clover voihkaisi tokkuraisena mutta helpottuneena siitä, että oli havahtunut ahneesta kuiskuttelu-unesta. Sama painajainen oli vaivannut häntä viikkokausia. *Kuunnelkaa tarkasti.*

”Pitää herätä!” Susanna julisti.

Aamuvalo ehti kylään aina myöhemmin kuin muualle, sen kun piti etsiä sinne sumun verhoamien puiden lomitse. Mutta oksistoista ikkunan takaa ei kuulunut vielä edes linnunlaulua, ja ainoa ääni oli Nessimä merkkillisen lohdullinen hönkäily ja korina viereisestä huoneesta – siitä huoneesta, jossa Konstantin oli aikoinaan nukkunut.

Yleensä Susanna nukkui kynttilärasiasa yöpöydän virkaa toimittavan laatikon päällä. Joskus se uinaili viikkokausia yhteen menoon eikä mikään ääni häirinyt sitä. *Ei näköjään tänään,* Clover ajatteli.

”Kuule”, Clover sanoi. ”Saat nukkua minun tyynylläni –”

”Pitää herätä!” Susanna kumartui liki. Sen käheä ääni muistutti rupikonnan raakuntaa ja virtasi mutristuneesta napinläpisuusta. ”Tihrusilmät auki!”

Uusi sana. Susannan omat nappisilmät oli ommeltu tiukasti päähän niin, että ne ilmaisivat herkeämätöntä närkästystä. Sen edellinen haltija, Aaron Agate, ei varmaan aavistanutkaan että Susanna osasi puhua. Mutta Cloverin seurassa Nukke ei enää ujostellut, ja sen sanavarasto karttui koko ajan. Se oli syytänyt viime aikoina suustaan paljon pahempiakin solvauksia kuin ”tihrusilmät”.

”Ne on auki, minulla on silmät auki.” Clover kurkotti sytyttämään lampun, joka oli laatikolla sängyn vieressä. *Nämä ovat ihan tavallisia tulitikkuja*, hän vakuutti itselleen. Hän sääti liekkiä hitaasti niin, että se valaisi kokonaan huoneen, jossa hän oli nukkunut pienestä pitäen. Sweetwater, peiton alla nukkuva kalkkarokäärme, kietoutui tiukasti hänen nilkkansa ympärille. Sweetwater inhosi vetoa.

”Noita on täällä!” Susanna ilmoitti.

”On vai?” Clover nousi istumaan niin nopeasti, että Nukke olisi kierähtänyt lattialle, ellei olisi ottanut peitosta kiinni. Vaikka Susannaan oli taottu valtava voima, se oli pehmeä kuin pulla ja sen täyte tuntui muhkuraiselta violettitahraiselta kankaan alla. Helmissä, joilla sehannat olivat haarniskoineet sen mahan, oli sama viileä tuntu kuin Sweetwaterin suomissa.

Susanna oli hurja olento: Cloverin äidin ompelema kymmensenttinen puuvillanukke, johon oli varastoitunut maanjäristyksen väkevyys.

Clover otti Nuken hellästi syliinsä ja laahusti lattian poikki varoen, ettei ärsyttänyt jo ennestään äkäistä kalkkarokäärmettä, joka puristi hänen säärtään. Hämärässä olisi helposti voinut erehtyä luulemaan, että tämä valkoihoinen tyttö, joka kantoi käsissään ja jaloissaan vaaroja, oli neljätoista ikävuottaan paljon vanhempi. Olkapäille levittäytyvät hiukset olivat yhtä tummat ja paksut kuin venäläisellä isällä. Clover työnsi ikkunan auki ja nojautui usvaiseen pimeyteen. Missään ei näkynyt lyhdynvaloa.

”Kuuletko jotain?”

”Ryöväreitä!” Susanna julisti ja hyppäsi ikkunalaudalle. ”Noitia! Mahamatoroskaa!” Se tarttui ruostuneeseen hiilihankoon, jolla Clover pönkkäsi ikkunan auki kesäöinä. Nukke osoitti tien suuntaan. Koukkupäinen rautatanko näytti kevyeltä kuin hammastikku sen pulleassa kädessä.

”Hyvä on, hyvä on. Älä nyt kiihdy.” Clover pidätti henkeä ja kuunteli koko olemuksellaan. Sweetwater väräytti kerran kalistintaan, mikä

kuulosti siltä kuin kuivaan siivilään olisi heitetty suolaa. Silloin Clover oli erottavinaan jostain kaukaa narahduksen. Se saattoi olla vain kärryjen natinaa Salamanterijärvellä johtavalla kuoppaisella tiellä.

”Rauhoitu. Vedä henkeä”, Clover sanoi ja nappasi haalarit laatikosta. Hän suuntasi sanat pikemminkin itselleen kuin Nukelle. Susanna olisi kyennyt repimään koko talon kappaleiksi paljailla käsillään, mutta rauhoittavaa hengittelyä se ei hallinnut ollenkaan – eihän se edes hengittänyt!

Clover oli välillä joutunut pimeässä pakokauhun valtaan ja huutanut niin, että oli herättänyt Nessian ja Henshawin lesken, mutta kun lamput sitten oli sytytetty, ei varjoissa lopulta ollut vaaninut yhtikäs mitään. Sellaiset kauhukohtaukset nolottivat väkisinkin, vaikka jopa naapurit suhtautuivat niihin lempeästi, etenkin ensimmäisen Louisianan sodan veteraanit, jotka antoivat Cloverille kamomilla-laventeliteetä hermojen rauhoittamiseksi.

”Nessa!” Clover huusi.

Saadakseen haalarit yleen hänen piti siirtää käärmettä. Hän kehotti sitä ajatuksen voimalla *ylös*. Sweetwater lipaisi hänen rystysiään ja totteli, ponnisteli hänen kaulalleen ja asettui painavana solisluille.

Kun käärme oli näin lähellä, Cloverin syke hidastui ja hänen oli helpompi hengittää syvään. Sweetwaterin kalkkarokäärmettä sanottiin joskus kolmen askelen käärmeeksi, sillä kun se puri, ehti poloinen uhri ottaa vain kolme askelta ennen kuin heitti henkensä. Clover ei ollut suinkaan ollut poikkeus tästä säännöstä, mutta muuan kumma ja Henshawin lesken rakkaus olivat pelastaneet hänet kuin ihmeen kaupalla. Siitä pitäen käärme oli ollut melkein osa häntä. Joskus tuntui kuin Jauhe, joka oli säästänyt hänet käärmeen myrkyltä, olisi myös punonut hänen rohkeutensa Sweetwaterin platinanvärisiin kaarteisiin.

”Voihan vaahterasiirappi, mitä täällä mekkaloidaan?” Nessa kysyi ja iski säälimättömästi toista silmäänsä kämmenselällään. Yleensä hänen hiuksensa olivat takaraivolla nutturalla, mutta yön aikana se

oli alkanut purkautua ja riippui nyt niskassa harottavana kuin lepällä värjätty lankavyvyhti.

”Se on tulossa. Ehkä”, Clover sanoi. ”Susanna kuuli ehkä vaunujen äänen.”

”Noita!” Susanna julisti. ”Senkin sappea latkiva roskanoita, heitetään se järveen!” Se kurtisti hurjistuneesti kulmiaan ja väänsi hiilihankoa pehmustetuissa nyrkeissään. Hiilihanko päästi kirahduksen, ja siitä tuli höyryävä rautasolmu.

”Hei kuules! Ei saa rikkoa tavaroita! Ei se ole noita”, Clover moitti. ”Vaan ystävä. Sellainen johon Henshawin leski luottaa. Me lähdetään sen mukaan, sinä myös. Et saa satuttaa ketään, Susanna.”

”Mutta kuka se sellainen on, joka hyökkää ennen aamunkoittoa?” Nessa murisi kiskoessaan vaatteita päälleen. Hän räpytti silmiään ja läpsi pyöreitä valkeita poskia, kunnes ne alkoivat punertaa, mutta hän näytti edelleen uniselta.

”Näköjään ainakin *Poikkeavien esineiden rekisterin* päätoimittaja”, Clover sanoi. Hän oli opetellut lähes ulkoa kirjeet, joita tuo kuuluisa kummatutkija oli lähettänyt:

Hyvä Clover,

luin vastauksesi sydän jyskyttäen. Selostus viime kuukausien kokemuksistasi herätti minussa ihmetystä mutta ei hämmästyttä.

Olen lupaukseni mukaisesti ollut yhteydessä presidentti Auburnin kansliaan. Hän on suostunut ehdotukseeni. Törkeistä syytteistä sinua vastaan luovutaan. Sinun ei myöskään odoteta taistelevan eturintamassa.

Vastapalvelukseksi sinun on kuitenkin liityttävä Naisjoukkojen uuteen osastoomme. Se on erikoisosasto, ja sillä on erityistehtävä, jonka suorittamiseen sinulla on ainutlaatuiset edellytykset. Selitän tarkemmin, kun tapaamme.

Tälläkin hetkellä huulilleni nousee hymy, kun ajattelen, että Miniver Elkinin tytär on terve ja elossa. Äitisi oli minulle rakas, ja uskallan sanoa että olet minulle kuin perheenjäsen, mikäli et pidä sitä liian tunkeilevana.

Sinun

Ruth O. Yamada

Nämä erikoiskuriirin toimittamat kirjeet olivat ensimmäinen postilähetys, joka pitkiin aikoihin oli saapunut uniseen kylään. Isä oli toivonut, että Salamanterijärven syrjäisyys pitäisi Cloverin turvassa, ja turvassa hän oli ollutkin kolmentoista vuoden ajan. Sitten kaikki oli romahtanut pahimmalla mahdollisella tavalla.

Clover toivoi, että hänellä olisi jotain edustavampaa päälle pantavaa kuin kuluneet haalarit, joita hän käytti joka päivä. Hän löysi arkusta isän vanhan työpaidan, puki sen ylleen ja kääri hihat. Hän oli itse värjännyt paidan vuosia sitten kahvinporoilla ja tammen äkämillä. Ruskea väri onnistui miltei kätkemään veritahrat, jotka olivat isän työn tunnusmerkki.

Järveltä leijuva usva oli silannut ulkoportaat kasteella. Lepakot kirjoiivat taivasta tyttöjen yllä, kun he astelivat portaita alas. Kylä oli kietoutunut rauhalliseen, tuhkanharmaaseen vaippaan. Kävellessään puukasan ohi Clover käänsi huomionsa sisäänpäin, kunnes näki maailman hämärästi kalkkarokäärmeen silmin. Lesken puutarhaa reunustavissa pensaikeissa ei piileskellyt ruumiinlämpöisiä möykkyjä, ei hyökkäysvalmiita ryöväreitä, vain yksi pelokas siili, jonka Sweetwater olisi halunnut päästä pistelemään poskeensa.

Clover huokaisi helpotuksesta.

He odottivat Henshawin lesken talon edessä himmeän valon tunkeutuessa lehvästön läpi. Heillä oli reput jalkojen juuressa. Hengitys kiemurteli hopeisena heidän kasvojensa edessä.

Jostain kaukaa kiiri kolinaa ja nitinää, kun lähestyvä ajoneuvo pujoteli kapeiden kulmien ympäri kovaäänisempänä kuin läkkisepän kärryt.

”Pois se minusta, että olisin samaa mieltä kuin tuo sinun räyhänukkesi”, Nessa sanoi, ”mutta kun viimeksi luotit Kummalogien seuran jäsenen, päädyit häkkiin.”

”Saalistajat eivät olisi edes löytäneet minua, ellei eräs tietty käärmeöljykauppias olisi –”

”Rohtoja minä myin –”

”Sinä myit suoviiniä!” Clover sanoi. ”Ja lisäksi myit ryöväreille Aaron Agaten.”

Nessa hiljeni, tuhahti vain kerran ja tuijotti tielle. ”Olenhan minä yrittänyt hyvittää.”

”Niin olet, Nessa, niin olet. Ja minä olen antanut sinulle anteeksi. Kyllä sinä sen tiedät. Meidän ei tarvitse puhua siitä enää koskaan. Mutta tämä on eri asia. Henshawin leski luottaa neiti Yamadaan.”

Silti Cloveria hytisytti, mutta hän vakuutteli itselleen, että se johtui vain viileästä aamuilmasta. Hän veti hartiahuivin käärmeen koristamille olkapäilleen ja tähyili tyhjälle tielle, jolta kantautuvat äänet kävivät entistä oudommiksi.

Ainoa Salamanterijärvelle johtava tie oli niin pitkä ja kuoppainen, ettei kylässä juuri käynyt vieraita, mutta äänistä päätellen neiti Yamadan vaunujen kulku oli tavallistakin hankalampaa. Välillä kuulosti siltä kuin ne olisivat heittäneet kuperkeikkaa.

Clover ja Nessa näkivät Henshawin lesken hahmon puuhailemassa talossa heidän takanaan. He kuvittelivat millaisia lempiherkkuja leski pakkasi heidän koriinsa: kastiketta tihkuvia pelmenejä, rusinapullia, fenkolisavustettua taimenta.

”Mitään muuta en tästä kylästä jää kaipaamaan kuin Henshawin lesken ruokia”, Nessa sanoi.

”Ollaan molemmat lihottu”, Clover sanoi. ”Ilman leskeä...” Mutta hän ei ollut vielä valmis ajattelemaan Henshawin lesken hyvästelemistä. Leski oli kuulunut hänen elämäänsä aina. Tuo vanha musta rouva, joka omisti puolet kylästä ja ruokki sen asukkaita leipomuksillaan, oli Cloverille yhtä kuin koti ja perhe. ”Kyllä neiti Yamada varmaan pitää meidät ruoassa.”

”Aika jalomielistä tulla tänne saakka hakemaan meitä”, Nessa sanoi. ”Vaikka jos ihan rehellisiä ollaan, tuo kuulostaa joltain muulta kuin hevosvankkureilta.”

Clover tähysti kujalle, missä näkyi kyläläisiä aamuhämärissä lakaisemassa kuistejaan ja nostamassa verkkoja kuivaustelineiltä. Järven kalanpoikaset olivat vielä liian pieniä pyydystämiseen, mutta vesi oli pikkuhiljaa toipumassa kumman synnyttämästä jäästä, eikä yksi väli-vuosi vielä muuttanut vanhojen kalastajien tapoja.

Ne harvat kauppiaat, joita kylään joskus poikkesi, olivat tuoneet uutisia rajalla riehuvasta toisesta Louisianan sodasta. Kolme veteraania

oli öljynnyt ikivanhat kiväärinsä ja ratsastanut muuleillaan alas vuorelta käydäkseen taas Bonaparten kimppuun, mutta muuten melkein kaikki Salamanterijärven asukkaat olivat liian vanhoja taisteluihin. Sodan tuntu leijui kuitenkin painostavana ilmassa. Vaikka tykkien jylyä ei kuulunut eikä savua näkynyt, kyläläiset vaistosivat käynnissä olevan kamppailun kuin se olisi ollut myrsky, joka pani kolottavat nivelet turpoamaan.

Vaikka naapurit väittivätkin, että jäisivät kaipaamaan Cloveria, joka niin huolellisesti satoi heidän reumaattisia ranteitaan ja siveli lääkitsevää salvaa heidän halkeilleisiin rystysiinsä, Clover tiesi heidän olevan helpottuneita hänen lähdöstään ainakin siksi, että hän veisi mukanaan käärmeen, Nuken ja muut kummat. Kukaan ei lausunut mielipiteitään ääneen, mutta kaikki ajattelivat, että kun Cloverin kummakokoelma olisi tiessään, ei yhdelläkään sotilaalla olisi enää syytä eksyä Salamanterijärvelle. Kylässä olisi turvallisempaa, jos hän olisi poissa.

Tämä oli yksi syy siihen, että Clover oli suostunut liittymään Ruth Yamadan salaperäiseen kerhoon.

Mutta Nessa oli oikeassa. Lähestyvä ajopeli ei kuulostanut vankureilta. Kolinan ja metallinkirskeen lisäksi he erottivat nyt ankaraa puuskutusta, aivan kuin kärryjä ei olisi vetänytkaan hevosvaljakko vaan astmaa poteva jättiläinen.

Äänissä oli jotain liiankin tuttua. Clover pelkäsi, että kohta metallin rahina sulautuisi kuiskeeksi: *Puremme ensin...*

Mutta ei tulija myöskään ollut mikään kuiskiva jyrsiä. Kylää kohti ryömivä otus oli jättiläismäinen. Cloverin selkäpiitä karmi, kun hän tunnisti vääntyneen metallin voihkeen. Hän muisti satahampaisen hirviön, joka oli kursittu kokoon karhuista ja puumista ja jonka luut olivat traktorien terästä.

He olivat luulleet, että sillanvartija oli kuollut, mutta jollakin ilveellä se näköjään oli mönkinyt rotkosta ylös ja koko matkan Salamanterijärvelle saakka.

”Roska!” Susanna ulvahti, ja sitten se kömpi syvemmälle Cloverin laukkuun niin päättäväisesti, että onnistui vähän ruhjomaan Cloverin kylkiä, ja veti lopuksi läpän visusti kiinni. Tietysti Susannakin tunnisti tulijan, sillä juuri Nukke oli taistellut petoa vastaan ja uhrautunut pelostaan huolimatta.

Kyläläiset juoksivat kauhusta huutaen tielle ja osoittelivat lähestyvää hirvitystä. Muuttokyyhkyt nousivat taivaalle säikähtäneinä parvina. Nessa tarrasi Cloverin käteen, kun kuolleista nousut olio lähestyi heitä.

Jopa puolikuuro Henshawin leski kuuli sen tulon. Käsivarsien tummat heltat vain läpsyivät, kun hän viittoili ikkunasta tyttöjä tulemaan sisään, aivan kuin heitä olisi lähestynyt pyörremyrsky.

Clover esitti Nessalle hätäisen kysymyksen silmillään. Nessa nyökkäsi.

Clover kävi polvilleen ja penkoi laukustaan säkkikankaaseen käärityn Pistoolin, aseensa jota hän ei olisi halunnut käyttää enää ikinä. Juuri kun hän oli saanut sen käteensä, edestäpäin alkoi kajastaa meripihkanväristä valoa, joka venytti hänen varjonsa pitkäksi selän taa.

Tielle keinahteli kaksi lyhtyä kuin paholaisen silmäpari. Oksat katkeilivat hirviön yläpuolella niin että sen päälle varisi risuja ja lehtiä, kun se jyräsi näkyviin höyryä puhkuen.

Clover tiesi, ettei hänen tarvitsisi tähdätä, sellainen voima Pistoolissa piili. Hän asetti sormen liipaisimelle, tihrusti valoon ja odotti, että näkyviin tulisi heikko kohta.

Mutta hirviömäisen tuholaisen sijaan esiin ilmestyi jonkinlainen höyryvoimalla toimiva ajoneuvo.

”Ei tuo ole mikään tuholainen!” Clover nauroi ja taputti vapisevaa Susannaa. ”Katso, Sue. Se on...” Oli vaikea keksiä, millä sanalla sihisten jarruttavaa kapistusta olisi pitänyt kuvata.

Heti kun rautahökötys oli tutissut pysähdyksiin, jostain sen alta purkautui höyrypilvi, joka kietoi tytöt lämpöönsä.

UPEA FANTASIASEIKKAILU JATKUU!

Clover Elkin asuu Salamanterijärvellä yhdessä ystävänsä Nessan ja puhuvan Susanna-nuken kanssa. Ompelijatar-noita on nyt poissa, mutta hänen luomansa epäkuolleet tuholaiset ovat päässeet valloilleen. Clover ja Nessa liittyvät Naisjoukkojen uuteen osastoon ja taisteluun tuholaisia vastaan. Kummalogien seuran päätoimittaja neiti Yamada tutustuttaa heidät Penelopeen, joka pystyy monistamaan itseään paperinukkemaisesti, ja Hazeliin, jonka harteilla oleva tilkkutäkki osoittautuu tuiki tärkeäksi apuvälineeksi kiperissä tilanteissa.

Toinen Louisianan sota riehuu Yhdistyneiden osavaltioiden rajalla, kun nuoret naiset aloittavat tehtävänsä. Pian koko joukko saa kuitenkin huomata, että vastassa on paljon tuholaisia voimakkaampi olento, josta kuiskivat sienetkin. Alavaltias on tulossa.

Eli Brownin *Kummat* (2022) lumosi lukijat omaperäisyydellään, ja nyt toisessa osassa tapahtumat saavat uuden suunnan. Kuvitteelliseen Pohjois-Amerikkaan sijoittuva tarina esittelee joukon kummia – tavallisia esineitä, joilla on epätavallisia ominaisuuksia – sekä mainiot sankarittaret, joiden seurassa aika ei käy pitkäksi!

KANNEN KUVAT: KARIN RYTTER

www.tammi.fi N84.2 ISBN 978-952-04-4816-5

